

מסורת הש"ס

א) [ע' חוסי' ממורה י ד"ה אימרת], ב) נדרים סה"ג א) [ערכין ד': ית.], ד) [ערכין ח': גי' רש"ל ה"א הוא ובר', ס) [ויקרא כה', ו) [שם כז, ו) [שם], ח) [ויקרא כז, ט) [נדרים ז.], ו) [וכן משמע כנ"ל], ט) [שם קטו.], ט עיין רש"א.

—●●●—

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה ואידך הוא ובר' דמשמע לדבר: ב) בא"ד גי' זחוס שנאמר ונתן את הערוב כח"ל, ג) בא"ד חדא מנייהו נקט אלמא:

—●●●—

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואידך הוא כו' וצ"ל דסברא דק"ו. עיין בטורות דף לג ע"ה תוס' ד"ה וכו':

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא קיד.

איברא. באמת: עליה רמי. שיהא לו נדקה שהכחז הטיל עליו לעשות לו נדקה להלך לפניו: **מיכה מינה**. גבי לזה ומלוה כתיב וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך^(א) וגבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכך^(ב): **דבר זה [שאלתי]**. אם למדנו גזירה שזה דמיכה מיכה

ולא אמרו לי דבר: **זרם כך היסא**

שאינה. אבל כן נשאלה שאלה אחת בזית המדרש מינה יש ללמוד שאין מסדרין: **הרי עלי מנה לנדק הצית**.

והשגת יד לא כתיב אלא בערכין^(ג) אבל שאר הקדשות אין נידונין בהשג יד ומה שיש לו גזינן הימנו והמותר יגבו לאחר זמן אם יעשיר: **מהו שיסדרו לו**. כשצאין למשכנו: **שמחויין**. שמלוה מלווה להשיב לו את העצוט: **אין מסדרין**. להשאיר לו כלום משצא למכור לאחר שלשים:

נדר בערכך. כי יפליא נדר בערכך נפשות (ויקרא כז) הקיש נדרים לערכין: **הוא לנידון כצנודו**. היקש נדר לערכין להכי אתא שאם אמר דמי לבי או ראשי או כבידי עלי נותן דמי כולו אבל אם אמר על אצר שאין הנשמה תלויה בו דמיו עלי שמין אותו כעבד הנמכר בשוק כמה הוא שזה ציד וכמה הוא שזה צלא יד להא מילתא אינטרין למיגמר נדר מערכין גבי ערכין כתיב (שם) ערכך נפשות אם אמר ערך אצר שהנשמה תלויה בו עלי נותן דמי כולו ואם אמר ערך ידי עלי לא אמר כלום שאין ערך כתוב אלא לנפש: **נידון כצנודו**. האצר נידון לפי כבודו שאם הנשמה תלויה בו נותן דמי כולו: **ויסדרו לנ"ח**. גמרא קא פריך לה: **שמחויין**. מיוס אל יוס את כלי הצריך לו: **אינו דין שמסדרין**. כשצא למכור לאחר שלשים יוס ישאיר לו כדי חייו כגון מטה ומפך והנך דלמר בערכין (דף כג.): **ואידך**.

תנא קמא דמתני' דלמר מסדרין צבעל חוז דקמני אם מת אינו ממזיר ליורשיו הא לו ממזיר לעולם: **האי**. הוא דכתיב בערכיני^(א) דריש ליה עד שיהא במכותו מתחילתו ועד סופו שאם העריך עצמו עני והעשיר קודם שהעריכו כהן אינו נידון בהשגת יד אלא נותן ערך עשיר: **ויחזירו כפקדש**. העצוט עד שלשים יוס: ערות

הנאה בק"ו משום ג"ש היינו משום דלכילה והנאה חדא היא אבל הכא מודה דעצדין ק"ו למסדרין כיון דמתוקם היקש למילתא אחרימי ול"ע דבהרבה מקומות בת"כ ובגמרא שרונה לעשות ק"ו וסותר אותו ע"י היקש או ג"ש אם יש בכל מקום שלא נוכל להעמיד היקשם או הג"ש לר"א וא"ת דלמרינן בערכין בפרק קמא (דף ד:) ראש חמור זה הקדש ראש עצד זה הקדש הוא והקדש שותפין בו ולא אמר נידון כצנודו בערכין פריך לה ומשני כאן בקדשי מוצמ כאן בקדשי צדק הצית דהכא מיירי בקדשי מוצמ. ר"י:

מה ערבין נידון בבבדור. פי' בקונט' דדרשינן מנפשות וא"ת מה צריך קרא דמאי שגא מנוקין דאם קיטע ידו אומדין כמה הוא יפה צידו וכמה הוא יפה צלא יד וה"נ יש לנו לשום כמה הוא שזה צאצר שהנשמה תלויה בו וכמה הוא שזה צלא ממנו דהיינו ערך כולו דאינו שזה כלום אם היה נוטל אותו אצר וי"ל דלמר בפרק האומר משקלי (ערכין דף יט:) דאין שמין בערכין אומר של נוקין אלא שמין אותו כאליו היתה ידו מוכתבת לרבו ראשון ולא כמו שנטלה לגמרי דלז מתגנה העבד ושוה הרבה פחות וה"נ אין שמין צאצר שהנשמה תלויה בו אי לאו דכתיב נפשות: **מה ערבין שאין מחזירין מסדרין**. וא"ת כיון שמסדרין ומניחין לו שיעור המפורש בשמנה א"כ מה חזרה שייך דהרי מניחין לו לגמרי כדי לרכו ומה יחזיר לו עוד ואור"ת דכשנוטל ממנו בתורת פרעון אז מסדרין אבל כשנוטל בתורת משכון דחייבי ערכין ממשכנין אותו אז אין מסדרין ושייך חזרה:

ואידך עד שיהא במכותו בו. פירש בקונטרס דהיינו רצנן דמתני' ולפי' ר"ת דלקמן דרצנן דמתניתין מני סברי דאין מסדרין ז"ל ואידך היינו הני דאיבעיא להו מהו שיסדרו צבעל חוב אי נמי ברייתא דתנא לעיל דמסדרין: **במבותרו** מתחילתו ועד סופו. למעוטי עני והעשיר וחזר והעני דנותן ערך עשיר כרבי יהודה דבפרק השיג יד (שם דף פ.):

מהו שיסדרו בבע"חוב. ^אפסק ר"ת בספר הישר דאין מסדרין צבעל חוב דהא רשב"ג דמתני' מסיק לעיל דסצר דאין מסדרין צב"ח וקי"ל (צ"ק דף סט.) הלכה כרשב"ג צמשנתנו היכא דלא פסק גמרא כמאן דפליג עליה ולא מזינו בכל אמוראים דשמעתא שום אמורא שסצר בהדיא שמסדרין ורצה צר אצוה דלמר ליה לאליהו מהו שיסדרו לצעל חוב וא"ל גמר מיכה מיכה מערכין נראה לר"ת דגרסינן מנין שמסדרין לצעל חוב כלומר מגליה למאן דלית ליה מסדרין וכן גרים בה"ג וכן נראה דאי כגי' הספרים דקבעי מהו שיסדרו לצעל חוב הוה ליה למימר מסדרין שהרי הטעם לא היה שואל אלא ודאי מנין גרם ולעולם אין מסדרין ס"ל ובפ' השיג יד (ערכין סט) דפליגי רבי יהודה ורצנן צעני והעשיר וחזר והעני דר' יהודה סצר נותן ערך עשיר ומפרש בגמרא דטעמא דרבי יהודה משום דכתיב ואם מך הוא עד שיהיה במכותו מתחילתו ועד סופו מכלל דרצנן דפליגי עליה דרשי הוא ולא צבעל חוב דדוקא בערכין מסדרין ולא צבעל חוב כדדריש לעיל ויחיד ורצים הלכה כרצים ויש לדחות דדרשינן הוא ולא אשמו כדדרשינן לעיל ועוד הציא ראה דלמר' בפי"ק דצ"ק (דף יא: ושם ד"ה אפילו) מנייה ואפילו מן גלימא דעל כתפיה וכי תימא דהיינו שמפשיטין אותו גלימא דלאלפא זוזא ויהצינן ליה גלימא אחרינא דחויא ליה הא ליכא מידי דלא חוי ליה כרשב"ג דלעיל ועוד דפסיק רב אלפס בפרק שמנה שרצים (שם דף קיא.) כר"ש דלמר כל ישראל בני מלכים ומיהו אמרינן התם דפסיק כר"ש ולא מטעמיה ורצנן דמתני' נמי מני סברי דאין מסדרין ומיירי

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא קיד.

הקדש שאין מחזירין אינו דין שאין מסדרין. וא"ת ערכין יוכיח שאין מחזירין ומסדרין ויש לומר דמה לערכין שהם קלים ואין נוהגים אלא צאצס וצבן צרית ולא בטומטוס ואנדורוגינוס ופחות מצנ חדש אבל הקדש חל על כל דבר: **ואידך** ההוא צנדרון בבבדור הוא דאתא. וא"ת מ"מ יילף

נמי בהיקשא דמסדרין ^אדאין היקש למחלה ואין לומר דהיקשא משמע דלא אתא אלא לנדון כצנודו דכתיב נדר בערכך נפשות דמשמע ^בדבר שהנפש תלוי בו אבל לדבר אחר לא הוקשו דהא בפרק שום היתומים (ערכין ד' כה.) אמרינן מנין שלא יהא מרגלית לקלים פירוש אם אמר ערכי עלי ויש לו מרגלית שזה מנה ובמקום שעומדין אינה שזה אלא חמשים לפי שאין שם עשירים שיקנו אותה מנין שאין להעריכה אלא בני זחוס שנאמר ^גוהיה ערך ציוס ההוא כמו ששזה ציוס ההוא ובפ' השיג יד (שם דף ית.) אמרינן אתא הקשת הקדש לערכין לנידון כצנודו ולמרגלית לקלים והכא ^דחד מניייהו אלמא לכל מילי מקשינן ^הואיך לומר דסצבר דק"ו מצטל הקישא כיון שנוכל להעמיד אותה הקישא לדבר אחר ^וכן משמע בפרק קמא דזבחים (דף י:) דקאמר תנן התם ר"ע אומר כל הדמים שנכנסו להיכל לכפר פסולים וכת"א חטאת צלצד ר' אליעזר אומר אף האשם שנאמר כחטאת כאשם ופריך צשלמא רבי אליעזר דלמר אמר רצא אשם שנכנס דמו לפנים פסול לא מניתי אחרת מק"ו כו' אלמא ק"ו מצטל הקישא דכחטאת כאשם כיון דליכא לאוקמא הקישא לדבר אחר והיהא דס"פ כל הצצר (חולין דף קטו:) דגמרי צצר צחלצ אסור צאכילה צג"ש דקדש קדש מאנשי קודש תהיו לי וגו'

ואיסור הנאה הליף מק"ו מערלה ואית דדריש צג"ש ^אלגמרי לאיסור אכילה ולהימר הנאה לא דמי להכא אפילו יהא הקישא וק"ו כמו ג"ש וק"ו דאפילו מאן דליף התם ק"ו מני סצר הכא דאין הקישא למחלה דהתם ע"י ק"ו אין סותר ג"ש כלל משום דקרא צצצר צשדה טרפה דאיירי צצצר שינא חוץ למחילתו איירי גס צאיסורי הנאה כגון צצר קדשים שינא חוץ ממחילתו שהוא צשריפה ומאן דלא יליף איסור הנאה בק"ו משום ג"ש היינו משום דלכילה והנאה חדא היא אבל הכא מודה דעצדין ק"ו למסדרין כיון דמתוקם היקש למילתא אחרימי ול"ע דבהרבה מקומות בת"כ ובגמרא שרונה לעשות ק"ו וסותר אותו ע"י היקש או ג"ש אם יש בכל מקום שלא נוכל להעמיד היקשם או הג"ש לר"א וא"ת דלמרינן בערכין בפרק קמא (דף ד:) ראש חמור זה הקדש ראש עצד זה הקדש הוא והקדש שותפין בו ולא אמר נידון כצנודו בערכין פריך לה ומשני כאן בקדשי מוצמ כאן בקדשי צדק הצית דהכא מיירי בקדשי מוצמ. ר"י:

מה ערבין נידון בבבדור. פי' בקונט' דדרשינן מנפשות וא"ת מה צריך קרא דמאי שגא מנוקין דאם קיטע ידו אומדין כמה הוא יפה צידו וכמה הוא יפה צלא יד וה"נ יש לנו לשום כמה הוא שזה צאצר שהנשמה תלויה בו וכמה הוא שזה צלא ממנו דהיינו ערך כולו דאינו שזה כלום אם היה נוטל אותו אצר וי"ל דלמר בפרק האומר משקלי (ערכין דף יט:) דאין שמין בערכין אומר של נוקין אלא שמין אותו כאליו היתה ידו מוכתבת לרבו ראשון ולא כמו שנטלה לגמרי דלז מתגנה העבד ושוה הרבה פחות וה"נ אין שמין צאצר שהנשמה תלויה בו אי לאו דכתיב נפשות: **מה ערבין שאין מחזירין מסדרין**. וא"ת כיון שמסדרין ומניחין לו שיעור המפורש בשמנה א"כ מה חזרה שייך דהרי מניחין לו לגמרי כדי לרכו ומה יחזיר לו עוד ואור"ת דכשנוטל ממנו בתורת פרעון אז מסדרין אבל כשנוטל בתורת משכון דחייבי ערכין ממשכנין אותו אז אין מסדרין ושייך חזרה:

ואידך עד שיהא במכותו בו. פירש בקונטרס דהיינו רצנן דמתני' ולפי' ר"ת דלקמן דרצנן דמתניתין מני סברי דאין מסדרין ז"ל ואידך היינו הני דאיבעיא להו מהו שיסדרו צבעל חוב אי נמי ברייתא דתנא לעיל דמסדרין: **במבותרו** מתחילתו ועד סופו. למעוטי עני והעשיר וחזר והעני דנותן ערך עשיר כרבי יהודה דבפרק השיג יד (שם דף פ.):

מהו שיסדרו בבע"חוב. ^אפסק ר"ת בספר הישר דאין מסדרין צבעל חוב דהא רשב"ג דמתני' מסיק לעיל דסצר דאין מסדרין צב"ח וקי"ל (צ"ק דף סט.) הלכה כרשב"ג צמשנתנו היכא דלא פסק גמרא כמאן דפליג עליה ולא מזינו בכל אמוראים דשמעתא שום אמורא שסצר בהדיא שמסדרין ורצה צר אצוה דלמר ליה לאליהו מהו שיסדרו לצעל חוב וא"ל גמר מיכה מיכה מערכין נראה לר"ת דגרסינן מנין שמסדרין לצעל חוב כלומר מגליה למאן דלית ליה מסדרין וכן גרים בה"ג וכן נראה דאי כגי' הספרים דקבעי מהו שיסדרו לצעל חוב הוה ליה למימר מסדרין שהרי הטעם לא היה שואל אלא ודאי מנין גרם ולעולם אין מסדרין ס"ל ובפ' השיג יד (ערכין סט) דפליגי רבי יהודה ורצנן צעני והעשיר וחזר והעני דר' יהודה סצר נותן ערך עשיר ומפרש בגמרא דטעמא דרבי יהודה משום דכתיב ואם מך הוא עד שיהיה במכותו מתחילתו ועד סופו מכלל דרצנן דפליגי עליה דרשי הוא ולא צבעל חוב דדוקא בערכין מסדרין ולא צבעל חוב כדדריש לעיל ויחיד ורצים הלכה כרצים ויש לדחות דדרשינן הוא ולא אשמו כדדרשינן לעיל ועוד הציא ראה דלמר' בפי"ק דצ"ק (דף יא: ושם ד"ה אפילו) מנייה ואפילו מן גלימא דעל כתפיה וכי תימא דהיינו שמפשיטין אותו גלימא דלאלפא זוזא ויהצינן ליה גלימא אחרינא דחויא ליה הא ליכא מידי דלא חוי ליה כרשב"ג דלעיל ועוד דפסיק רב אלפס בפרק שמנה שרצים (שם דף קיא.) כר"ש דלמר כל ישראל בני מלכים ומיהו אמרינן התם דפסיק כר"ש ולא מטעמיה ורצנן דמתני' נמי מני סברי דאין מסדרין ומיירי

עין משפט נר מצוה

קמב א מיי' פ"ג מהל' ערכין הל' טו סמג

עשין קלא:

קמב ב מיי' שם פ"צ הל' ב:

קמב ג מיי' שם הל' ד:

קמב ד מיי' שם פ"ג הל' יד סמג שם:

קמב ה מיי' שם הל' ה:

—●●●—

תורה אור השלם

1 דְּהִשָּׁב תְּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֶבְרִי כִּבְדָּא הַשְׁמִשׁ וְשִׁבְבִּי בְשִׁלְמָתוֹ וּבִרְכָךְ וְלֵךְ תְּהִיָּה צִדְקָהּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ: דברים כד יג 2 וְאִם מָךְ הוּא מִעֶרְכְךָ וְהַעֲמִידוּ לִפְנֵי הַבְּהֵן וְהַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַבְּהֵן עַל פִּי אִשֶּׁר תִּשְׁיֵג יָד הַנָּדָר יַעֲרִיבּוּ הַבְּהֵן: ויקרא כז ח

3 וְאִבְלָתָּה וְשִׁבְעַת וּבִרְכָתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ עַל הָאֶרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: דברים ח י

4 וְכִי יִמּוֹךְ אֲחִיךָ וּמִקְשָׁה יָדוֹ עִמָּךְ וְהַחֲזִיקָה בּוֹ גֵר וְחוֹשֵׁב וְחֵי עִמָּךְ: ויקרא כה לה